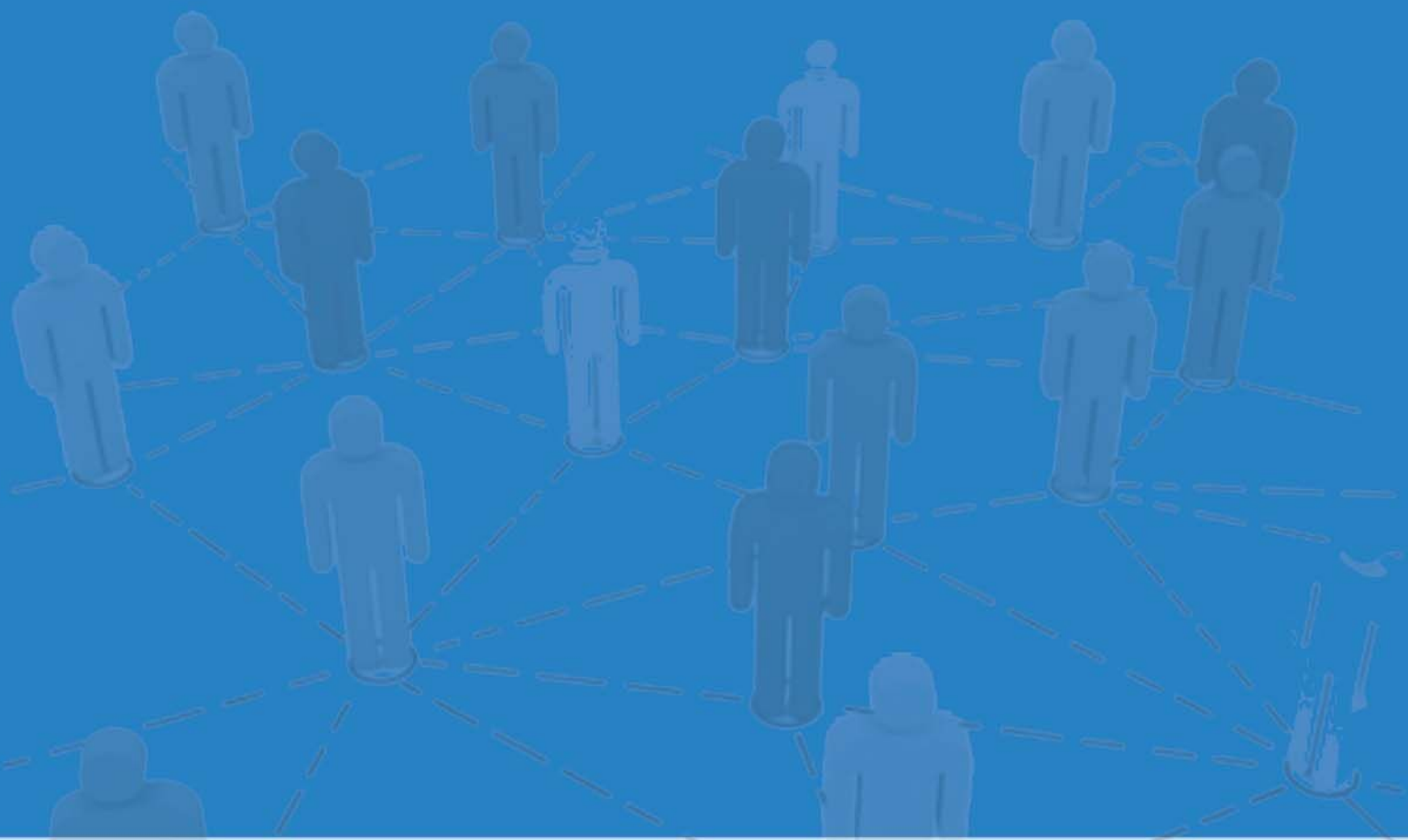

דוחות כספיים

ליום 31 בדצמבר 2021

דוחות כספיים

ליום 31 בדצמבר 2021

תוכן העניינים

חלק א' - דוח מינהלה, תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי

7	תיאור כללי
7	סביבה עסקית
8	תוצאות הפעילות
18	המצב הכספי
23	אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח
25	פעילות עברו אחרים

חלק ב' - דוחות כספיים ליום 31 לדצמבר 2021

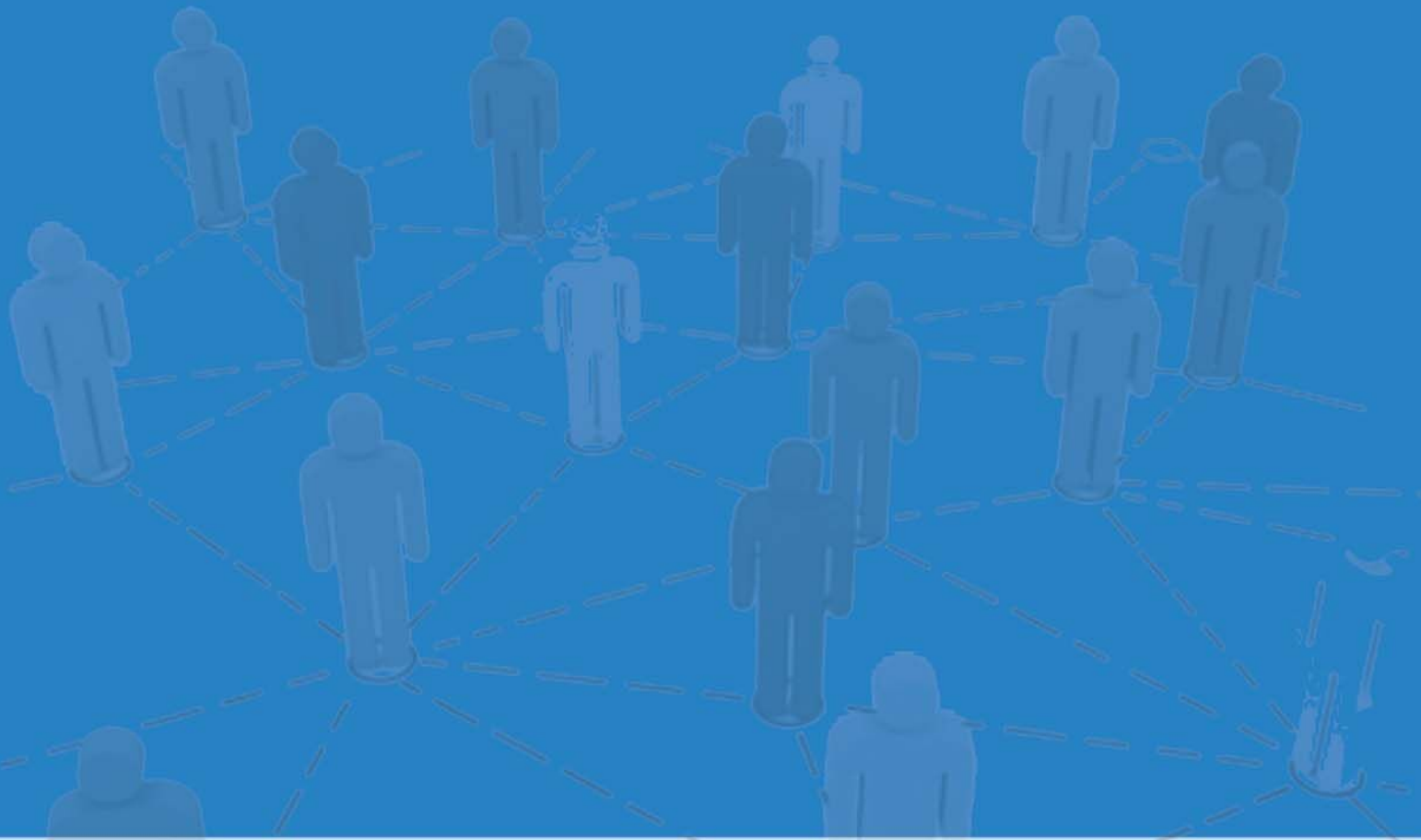
31	דוח רואה החשבון המבקר
32	דוחות על המצב הכספי
34	דוחות על הביצוע הכספי
35	דוחות על השינויים בגרעון בהון
36	דוחות על תזרימי המזומנים
38	באורים לדוחות הכספיים

91	חלק ג' - דין וחשבון של אקטואר הביטוח הלאומי
----	---

דוח מינהלה

**תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי
לתקופה ינואר - דצמבר 2021**

תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר – דצמבר 2021

דוח מנהלה

דוח המנהלה ליום 31 בדצמבר 2021, סוקר את השינויים העיקריים בפעילות המוסד לביטוח לאומי (להלן - "הביטוח הלאומי") בחודשים ינואר - דצמבר 2021. דוח המנהלה הינו חלק בלתי נפרד מהדוח הכספי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח כמקשה אחת.

א. תיאור כללי

הביטוח הלאומי הוא תאגיד כשיר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית. הביטוח הלאומי הוקם בשנת 1954 ומעניק מאז הטבות וביטוח סוציאלי לתושבי מדינת ישראל על פי "חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995" (להלן - החוק).

בחוק הביטוח הלאומי מעוגנות תכניות לביטוח אזרח ותיק ושארים, אימהות, ילדים, נפגעי עבודה, נכות כללית, סיעוד, אבטלה, פשיטת רגל ופרוק תאגיד. לבד מגמלאות בכסף מעניק הביטוח הלאומי שירותי שיקום והכשרה מקצועית לנכים, לאלמנות ולנפגעי איבה, שרותי סיעוד ושירותי ייעוץ לקשישים.

הביטוח הלאומי מופקד גם על ביצוע חוקים נוספים והסכמים בתחום הביטוח הסוציאלי, אחד המשמעותיים בהם הוא חוק הבטחת הכנסה שנועד להגן על כל משפחה בישראל מפני אובדן הכנסה ולהבטיח קיום בסיסי לאוכלוסיות נזקקות. כמו כן במקרים בהם בחרה המדינה לתגמל אוכלוסיות מסוימות למרות שלא צברו זכויות ביטוחיות, הביטוח הלאומי הינו צינור להעברת כסף זה - תשלום קצבה לא ביטוחית (קצבה הממומנת על ידי הממשלה).

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן - "חוק הבריאות"). על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה הביטוח הלאומי מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה הביטוח הלאומי את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, על פי סעיף 13(א)(5) לחוק הבריאות מימון עלות סל הבריאות לקופות החולים מושלם מתקציב המדינה, כפי שנקבע מידי שנה בחוק התקציב השנתי. ההקצבה כאמור מועברת על ידי משרד הבריאות לביטוח לאומי. הביטוח הלאומי מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה שנקבעה בחוק הבריאות.

ב. סביבה עסקית

הביטוח הלאומי כפוף להוראות חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995, והתקנות שהותקנו על פיו.

בסוף שנת 2019 התפרץ נגיף הקורונה (COVID-19) בסין והחל להתפשט למדינות נוספות רבות בעולם, כולל ישראל. ביום 11 במרץ 2020 ארגון הבריאות העולמי הכריז על התפרצות נגיף הקורונה כמגיפה עולמית. מתחילת שנת 2020 התקבלו החלטות על ידי ממשלת ישראל לאופן ההתמודדות עם התפרצות נגיף הקורונה. חלק נכבד מאלו, בעיקר ההקלות בתנאי תשלומי דמי אבטלה ומענקים למיניהם, בוצעו על ידי הביטוח הלאומי והן מפורטות בדוח הכספי. עם הדעיכה המשמעותית של התפרצות נגיף הקורונה, בעקבות הסגרים החיסונים ופעולות נוספות שבוצעו על ידי ממשלת ישראל, פחתו ההשלכות הכספיות בשנת 2021 בעיקר במהלך המחצית השנייה של השנה.

הביטוח הלאומי המשיך להיות מעורב ושותף בהצעות החקיקה בתחומים הרלוונטיים למענקי אבטלה והתמודדות עם הביטחון הסוציאלי של אזרחי המדינה כאשר מימון בחלקן על חשבון הביטוח הלאומי ובחלקן על חשבון האוצר.

ג. תוצאות הפעילות

תמצית דוחות על הביצוע הכספי (במיליוני ש"ח):

2019	2020	2021	
			מחזור הפעילות
			הכנסות מעסקאות שאינן חליפין:
52,635	51,202	56,660	הכנסות מדמי ביטוח
33,255	32,313	36,090	הכנסות מהעברות
85,890	83,515	92,750	
			הכנסות מעסקאות חליפין:
34,127	573	30,765	הכנסות מימון
717	875	1,037	הכנסות אחרות
34,844	1,448	31,802	
			פעילות עבור אחרים:
25,464	25,279	27,507	תקבולים מדמי ביטוח בריאות
27,083	29,422	28,248	תקבולים עבור השלמת סל בריאות
10,138	11,372	11,116	תקבולים עבור גמלאות במימון אוצר המדינה ומשרד הביטחון
-	18,864	16,475	תקבולים עבור הקלות באבטלה ומענקי קורונה
62,685	84,937	83,346	
183,419	169,900	207,898	סך מחזור הפעילות
(62,685)	(84,937)	(83,346)	בניכוי סכומים שהתקבלו עבור אחרים
120,734	84,963	124,552	סך הכל הכנסות הביטוח הלאומי
			הוצאות
83,947	101,205	95,529	גמלאות ותשלומים אחרים (כולל תמיכות)
164,410	58,654	94,635	גידול בקרנות הביטוח
1,277	1,408	1,633	שכר ואחרות
249,634	161,267	191,797	סך הכל הוצאות
(128,900)	(76,304)	(67,245)	גרעון נטו לשנה

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

הכנסות מדמי ביטוח:

הגביה מהציבור בשנת 2021 הושפעה בדומה לשנים קודמות מתנודות של ההתפתחויות הכלכליות במשק, מהשכר הממוצע, ממספר המועסקים ומשינויי חקיקה. שנת 2021 התאפיינה בהתאוששות מהירה וצמיחה כלכלית גבוהה, שהשפיעו לחיוב על דמי הביטוח שנגבו. תרמו לכך היציבות הכלכלית החזקה, פעולות הממשלה והתחזקות ענפי משק מסוימים (בעיקר ההיי-טק), וכן הקפאת השכר הממוצע לפי חוק ביטוח לאומי, שלפיו גם נקבעת תקרת הסכום לתשלום דמי ביטוח מופחתים.

הכנסות הביטוח הלאומי מדמי ביטוח ממעסיקים ומלא שכירים (כולל שיפוי האוצר) בשנת 2021 הסתכמו ב- 56,660 מיליוני ש"ח לעומת 51,202 מיליוני ש"ח בשנת 2020. סך הכל גידול נטו של 10.7%.

דמי ביטוח ממעסיקים:

שיעור הגידול בהכנסות דמי הביטוח ממעסיקים עמד על 10.7%, בין שנת 2020 לשנת 2021. השינוי נבע מגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של המועסקים לאור התאוששות המשק מהשפעת התפרצות נגיף הקורונה.

דמי ביטוח מלא שכירים:

הגידול בהכנסות מלא שכירים בשיעור של 10.7% בשנת 2021 לעומת שנת 2020, נבע מגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של העצמאיים לאור התאוששות המשק מהשפעת התפרצות נגיף הקורונה.

הרכב הכנסות מדמי ביטוח (במיליוני ש"ח):

דמי ביטוח מעסיקים	2021	2020	שינוי ב %
הכנסות דמי ביטוח ממעסיקים	48,224	43,716	10.3
שיפוי אוצר	3,368	3,078	9.4
	51,592	46,794	10.3
בניכוי עדכון הפרשה לחובות מסופקים	(186)	(338)	
סה"כ דמי ביטוח מעסיקים	51,406	46,456	10.7
דמי ביטוח לא שכירים	2021	2020	שינוי ב %
הכנסות דמי ביטוח מלא שכירים	5,025	4,530	10.9
שיפוי אוצר	265	240	10.4
	5,290	4,770	10.9
בניכוי עדכון הפרשה לחובות מסופקים	(36)	(24)	
סה"כ דמי ביטוח מלא שכירים	5,254	4,746	10.7
סה"כ הכנסות מדמי ביטוח	56,660	51,202	10.7

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

התפלגות הכנסות דמי ביטוח לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

דמי ביטוח מעסיקים	2021	2020	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארים	20,603	18,633	10.6
ילדים	8,747	7,937	10.2
נכות כללית	7,570	6,836	10.7
נפגעי עבודה	6,794	6,112	11.2
אימהות	4,558	4,105	11.0
אבטלה	1,274	1,152	10.6
סיעוד	1,095	989	10.7
נפגעי תאונות	488	441	10.7
פשיטת רגל	262	237	10.5
הענקות מטעמי צדק	15	14	7.1
סך הכל	51,406	46,456	10.7

דמי ביטוח מלא שכירים	2021	2020	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארים	2,455	2,210	11.1
ילדים	1,109	999	11.0
נכות כללית	847	762	11.2
נפגעי עבודה	311	289	7.6
אימהות	391	359	8.9
סיעוד	93	84	10.7
נפגעי תאונות	46	42	9.5
הענקות מטעמי צדק	2	1	
סך הכל	5,254	4,746	10.7

הכנסות מהעברות - הכנסות מהשתתפות תקציב המדינה מכוח סעיף 32 לחוק:

ההכנסות מתקציב המדינה הסתכמו בשנת 2021 ב- 36,089 מיליוני ש"ח לעומת 32,313 מיליוני ש"ח בשנת 2020, גידול של כ- 11.7%. הגידול נובע הן מהעלאת שיעור ההקצבה המשוקלל מ- 55.74% בשנת 2020 ל- 57.26% בשנת 2021 והן מגידול בהיקף תקבולי דמי הביטוח הלאומי בשיעור של כ- 10% המהווים בסיס להכנסה זו.

בנוגע לאופן חישוב הקצבת אוצר לפי סעיף 32 לחוק, ראה פירוט בביאור 2טו(2).

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

התפלגות הכנסות מהעברות לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

ענף	2021	2020	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארים	12,778	11,460	11.5
אימהות	7,688	6,927	11.0
נכות כללית	4,823	4,297	12.2
ילדים	3,853	3,433	12.2
אבטלה	2,612	2,329	12.2
נכות מעבודה	1,456	1,296	12.3
סיעוד	1,027	921	11.5
תאונות	970	864	12.3
פשיטת רגל	871	776	12.2
הענקות מטעמי צדק	11	10	10.0
סך הכל	36,089	32,313	11.7

הכנסות מימון:

להלן הרכב הכנסות המימון (במיליוני ש"ח):

2021	2020	
7,722	7,910	ריבית על השקעות אג"ח
4,951	(1,175)	הפרשי הצמדה על השקעות אג"ח (1)
18,077	(6,217)	שיערוך / (שחיקת) אג"ח לפי שווי הוגן (2)
15	55	ריבית ואחרים
30,765	573	סך הכל הכנסות מימון

(1) בשנת 2021 נרשמה עליה במדד המחירים לצרכן הידוע בשיעור של 2.4%, לעומת ירידה של 0.6% בשנת 2020. שינוי זה גרם לגידול בהכנסות הביטוח הלאומי בגין הפרשי הצמדה על השקעותיו באיגרות חוב.

(2) התאמת איגרות החוב לשווי הוגן כתוצאה מהשפעת התאמה לשווי הוגן בהתבסס על וקטור ריביות Zero Coupon בין השנים כמפורט להלן.

שווי הוגן והשימוש בווקטור ריביות:

המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי ההוגן של איגרות החוב הינו מודל היוון תזרימי המזומנים בהתחשב בווקטור ריביות.

וקטור הריביות שהביטוח הלאומי משתמש בו מבוסס על חישוב המתקבל מידי שנה מחברת "מרווח הוגן". גוף זה מחשב את עקום הריבית לצורך חישובי השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הבלתי סחירים הכוללים את השקעות הביטוח הלאומי באגרות החוב של ממשלת ישראל, את ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח ואת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים בגין פנסיה תקציבית.

וקטור הריביות בשנת 2021 השפיע על שיערוך איגרות החוב בסכום של כ- 18.1 מיליארד ש"ח לעומת השפעת שחיקת איגרות החוב של וקטור 2020 בסכום של כ- 6.2 מיליארד ש"ח. הפרש זה נגרם כתוצאה מעליה בתחזית של ריביות העקום לאורך השנים.

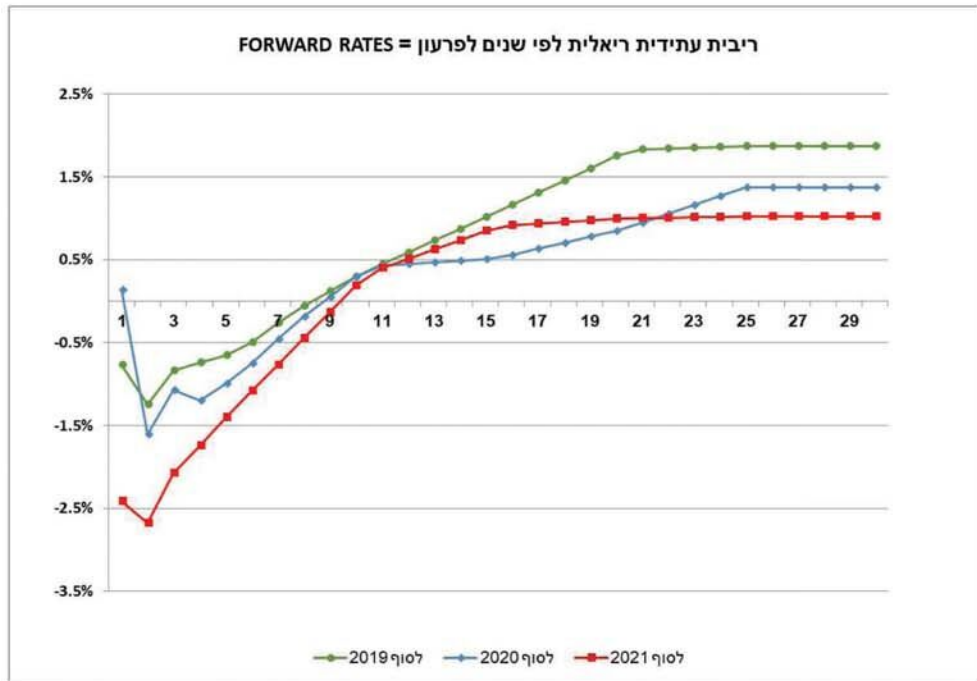
השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2020 לבין שנת 2021 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ- 48 מיליארד ש"ח. ראה פרוט בהמשך סעיף זה. ובגידול ההפרשה לזכויות עובדים בסך של כ- 0.46 מיליארד ש"ח.

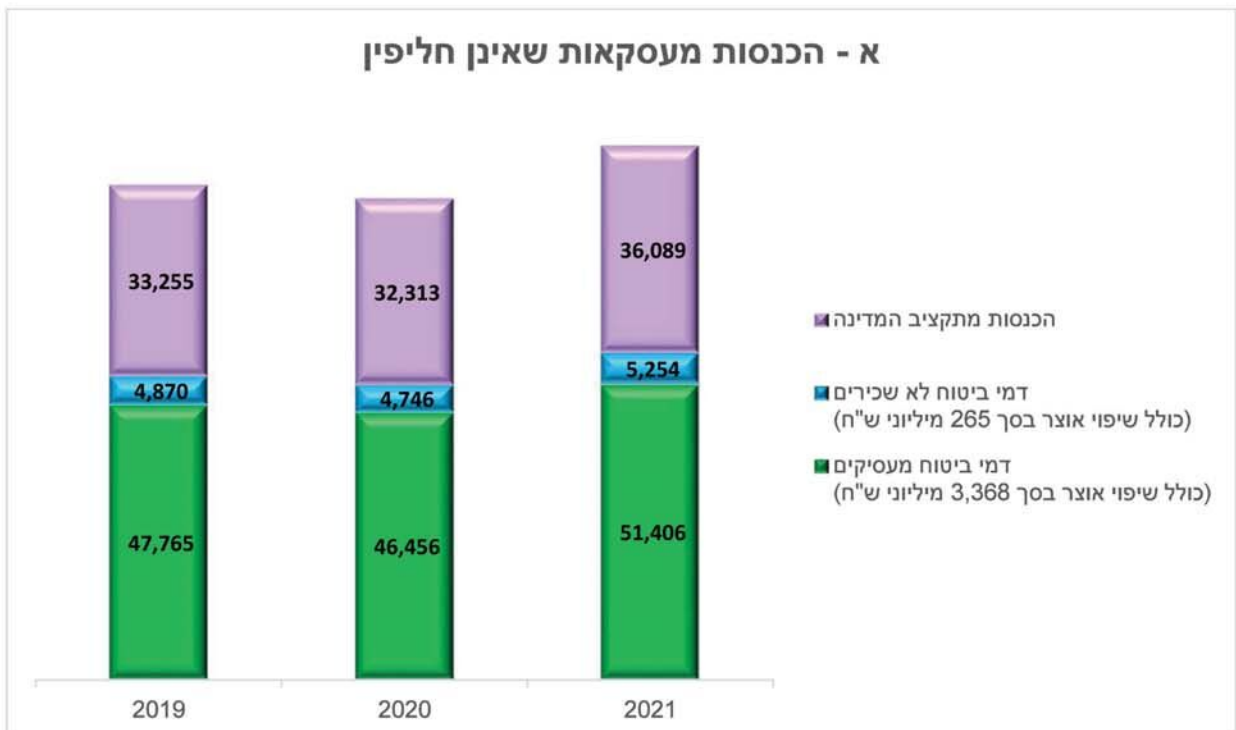
ג. תוצאות הפעילות (המשך)

שווי הוגן והשימוש בווקטור ריביות (המשך):

להלן גרף אשר מצביע על התנהגות עקום הריבית לשנים 2019-2021:

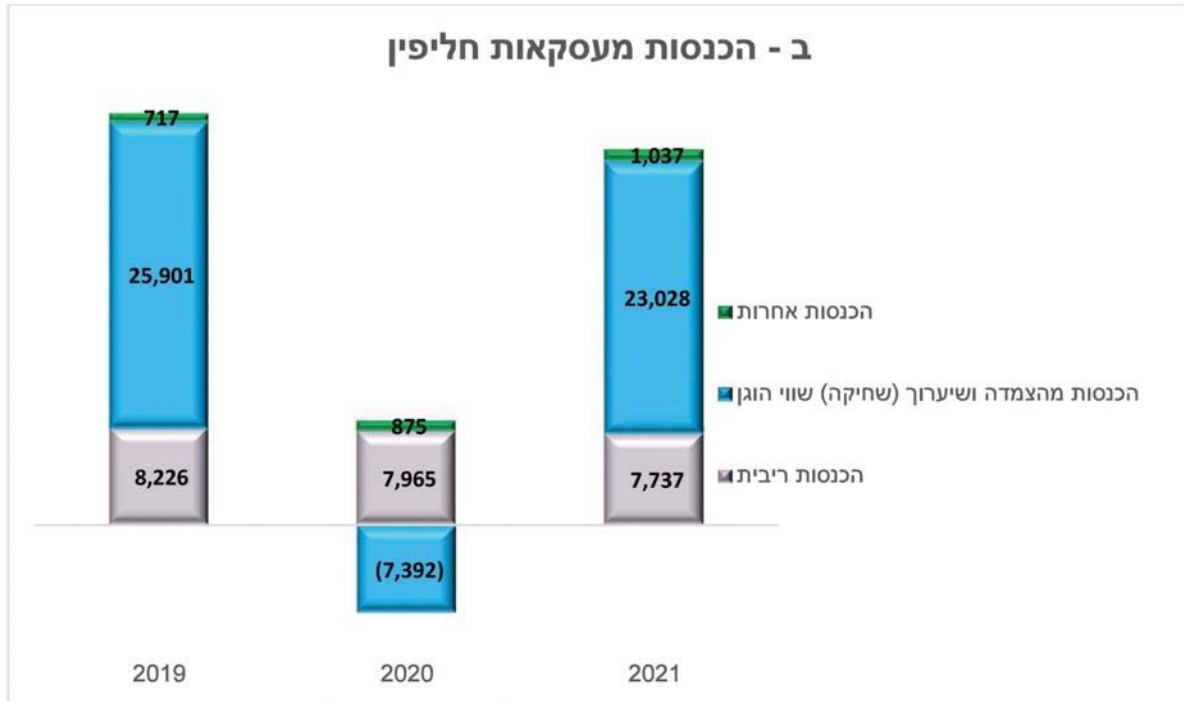

תרשים א' - הכנסות מעסקאות שאינן חליפין (במיליוני ש"ח)

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

תרשים ב' - הכנסות מעסקאות חליפין (במיליוני ש"ח)

פעילות עבור אחרים:

על מנת לשקף גם את הפעילות שמבצע הביטוח הלאומי עבור אחרים (ראה גם ביאור 2' לדוחות הכספיים), ניתן ביטוי בדוחות הכספיים לתקבולים שגובה הביטוח הלאומי בעבור אחרים, פעילות זו מפורטת בפרק ו' לדוח זה.

גמלאות ותשלומים אחרים:

הוצאות גמלאות המוצגות בדוחות כוללות תשלומים על פי חוק ביטוח לאומי ואינן כוללות גמלאות הממומנות על ידי משרדי ממשלה, בעיקר משרד האוצר ומשרד הביטחון, על פי סעיף 9 לחוק ועל פי חוקים והסכמים אחרים. תשלומים הגמלאות והאחרים, כוללים: תשלומי גמלאות המשולמים ישירות למבוטחים, תשלומי גמלאות המשולמים בעין בעיקר עבור רכישת שירותים למבוטחים כמו שירותי סיעוד וכן תשלומים אחרים לפי חוק, כמו: ועדות רפואיות, סיוע משפטי הסעות יולדות וכדומה.

הוצאות גמלאות בשנת 2021 הסתכמו ב-95,529 מיליוני ש"ח לעומת 101,205 מיליוני ש"ח בשנת 2020. ירידה של 6%.

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

גמלאות ותשלומים אחרים (המשך):

השינוי בהוצאות הגמלאות נבע בעיקר מהסיבות הבאות:

(1) שינוי במספר מקבלי הגמלאות בשנת 2021 לעומת שנת 2020.

- בענף אבטלה, בעקבות התפרצות נגיף הקורונה והוצאתם לחופשה ללא תשלום של מאות אלפי עובדים, חלה בשנת 2020 עליה משמעותית בתביעות האבטלה בהתאם לחוק גמלת אבטלה. בנוסף לכך, במסגרת תיקוני חקיקה ניתנו הקלות משמעותיות בנושא האבטלה מעבר לחוק על חשבון משרד האוצר. בשנת 2020 רוב התשלומים בגין אבטלה היו על פי חוק הביטוח הלאומי, בעוד שבשנת 2021, לאחר סיום תקופת האבטלה על פי חוק, רוב התשלומים היו על חשבון האוצר וחל קיטון במספר הזכאים לדמי אבטלה.
- בענף סיעוד, בשנת 2021 המשיכה המגמה של גידול באחוז התביעות המאושרות, בין היתר עקב שינויים במבחני הערכת התלות ובאופן ביצועם, כגון: הרחבת ההגדרה לסכנת נפילות (לפי הגדרה של משרד הבריאות), מעבר להערכת תלות על בסיס מסמכים רפואיים וצמצום החלטות המבוססות על ביקור בבתי התובעים.

(2) השפעת שינויי חקיקה על גמלאות הביטוח הלאומי:

- בענף הסיעוד, נכנסה בנובמבר 2018 לתוקף הרפורמה בביטוח סיעוד. עיקריה: מעבר מ-3 רמות גמלה ל-6 רמות גמלה, הרחבת השימוש בגמלה בכסף ועיגון רמות הגמלה לפי טווח הניקוד בהערכת תלות. מספר יחידות השירות ברמות 3-6 הוגדלו בשלוש פעימות. בינואר 2021 בוצעה הפעימה השלישית (מתוך שלוש) להגדלת מספר יחידות השרות. כתוצאה מהרפורמה היו מספר מגמות שתרמו לגידול ניכר בתשלומי הגמלה, העיקריות שבהן: הרחבת הגמלה בכסף והגמלה המשולבת (שירותים וכסף), גידול במספר התביעות החוזרות שהוגשו ואושרו בגין החמרה עקב צמצום טווחי הניקוד של רמות הגמלה בשל המעבר ל-6 רמות וכן שינויים במבחני הערכת התלות ומעבר להערכות על בסיס מסמכים וצמצום החלטות המבוססות על הערכות תלות בבתי המבוטחים.
- גמלת נכות כללית - בשנת 2020 צפויה הייתה להתבצע פעימה נוספת על חשבון הגדלת קצבאות הנכות, אך עקב מצב החירום שנגרם בשל התפשטות נגיף הקורונה, חל עיכוב בגיבוש המלצות צוות ממשלתי, שהוקם להגיש את עמדותיו בנושא. במטרה לשפר את רמת חייהם של אנשים עם מוגבלות פורסם תיקון לחוק הביטוח הלאומי ונקבע מענק חד פעמי חלף הגדלת קצבאות הנכות לשנת 2021. בתיקון נקבע שיפוי מוגבל בסכום על חשבון אוצר המדינה.

פרוט הוצאות הגמלאות לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2020	2021	
3.9	32,631	33,915	אזרח ותיק ושארים
12.4	17,889	20,110	נכות כללית
6.3	7,979	8,478	אימהות
17.6	11,278	13,258	סיעוד
1.7	8,154	8,295	ילדים
3.0	6,394	6,586	נפגעי עבודה
(71.8)	16,014	4,508	אבטלה
(59.5)	813	329	פשיטת רגל
(5.6)	36	34	נפגעי תאונות
(5.9)	17	16	הענקות מטעמי צדק
(5.6)	101,205	95,529	סך הכל

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

שינוי בקרנות הביטוח:

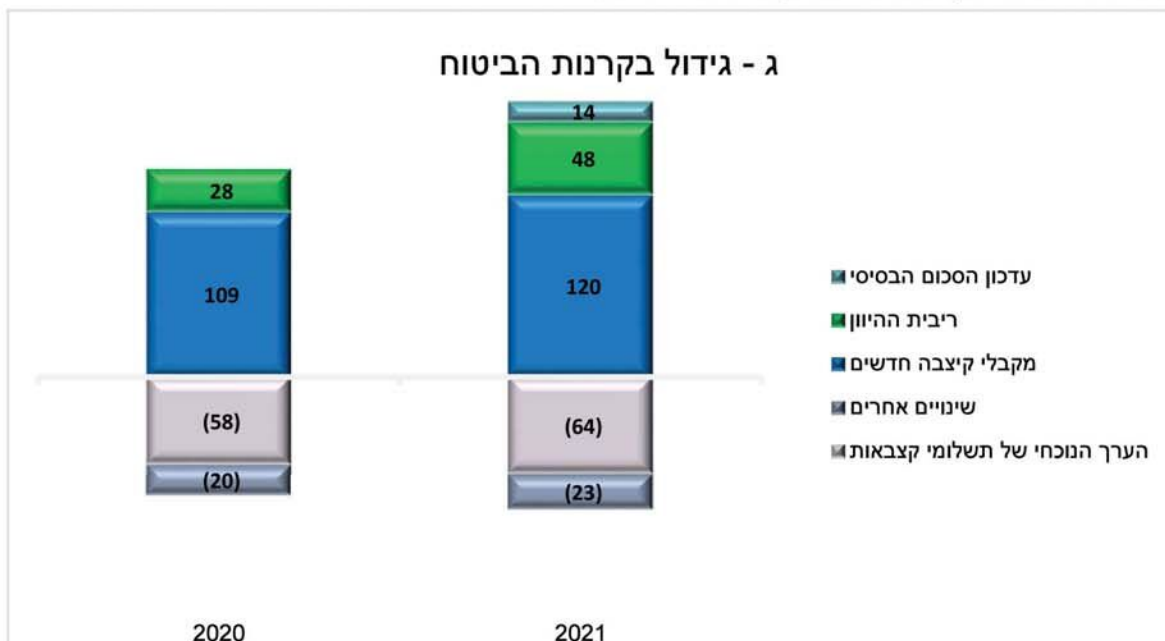
להלן פרוט עדכון קרנות הביטוח לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

2020	2021	
35,673	33,312	אזרח ותיק ושארם
(7,182)	46,460	נכות כללית
8,503	9,702	נפגעי עבודה
21,660	5,161	סיעוד
58,654	94,635	סך הכל

הסיבות העיקריות שגרמו לגידול בקרנות הביטוח הינן:

- **מקבלי קצבה חדשים פחות הערך הנוכחי של תשלומי קצבאות בשנה שחלפה -** גידול של כ- 120 מיליארדי ש"ח בגין מקבלי קצבה חדשים מצד אחד, והפחתה של כ- 64 מיליארדי ש"ח בגין הערך הנוכחי של תשלומי קצבאות בשנת 2021. סך הכל גידול נטו של כ- 56 מיליארדי ש"ח.
- **ריבית ההיוון -** שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות הינם וקטור ריבית של אגרות תלוש אפס (Zero Coupon) שמסופק מדי שנה על ידי חברת "מרווח הוגן" בע"מ. השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2021 לבין שנת 2020 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ- 48 מיליארד ש"ח.
- **עדכון הסכום הבסיסי ושינויים אחרים -** עדכון הסכום הבסיסי בהתאם לשינוי במדד המחירים לצרכן הביא לגידול של כ- 14 מיליארד ש"ח בקרנות הביטוח. שינויים אחרים הביאו לקיטון של כ- 23 מיליארד ש"ח בקרנות הביטוח (שינויים אחרים אלו כללו, בין היתר, עדכון המודל בגין שינוי גיל הפרישה לנשים בחוק ההסדרים של 2021 שהביא לגידול של כ- 10 מיליארד ש"ח בקרן ביטוח נכות כללית, ושינויים בהנחות מסוימות בחישוב קרנות הביטוח אזרח ותיק ונכות כללית שהביאו לקיטון של כ- 16 מיליארד ש"ח).

תרשים ג' - גידול בקרנות הביטוח (במיליארדי ש"ח)

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

שכר עבודה והוצאות כלליות:

הוצאות שכר עבודה והוצאות כלליות מוצגות בניכוי חלקם היחסי של האוצר וקופות החולים, הנובע מביצוע חוקים שונים בדבר מתן גמלאות ומביצוע חוק בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994. הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות הוצאות בגין שכר שוטף ועדכון ההפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה מוצגות בניכוי השתתפות גורמי חוץ.

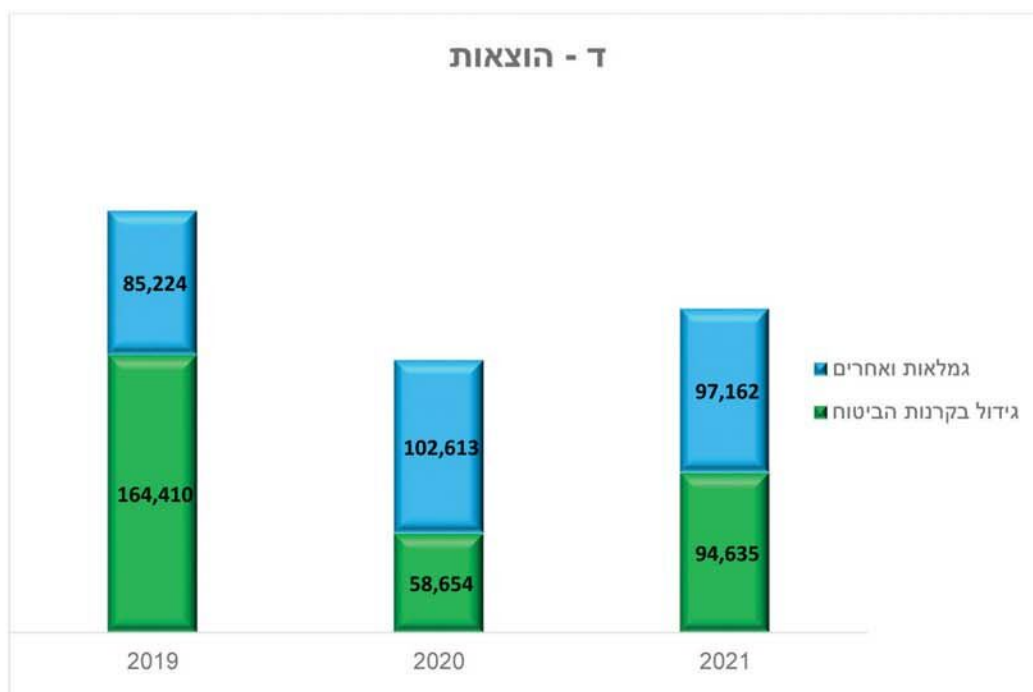
פרוט שכר עבודה ונלוות (במיליוני ש"ח):

2019	2020	2021	
1,224	1,313	1,346	שכר ונלוות
(8)	(188)	23	עדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה
1,216	1,125	1,369	
(360)	(299)	(357)	בניכוי - השתתפות גורמי חוץ
856	826	1,012	סך הכל שכר ונלוות

הנהלה וכלליות:

הוצאות הנהלה וכלליות הסתכמו ב- 622 מיליוני ש"ח בשנת 2021 (הוצאות בסך של 842 מיליוני ש"ח בניכוי 220 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ). בשנת 2020 סך ההוצאה הסתכמה בכ- 582 מיליוני ש"ח (הוצאות בסך של 793 מיליוני ש"ח בניכוי 211 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ).

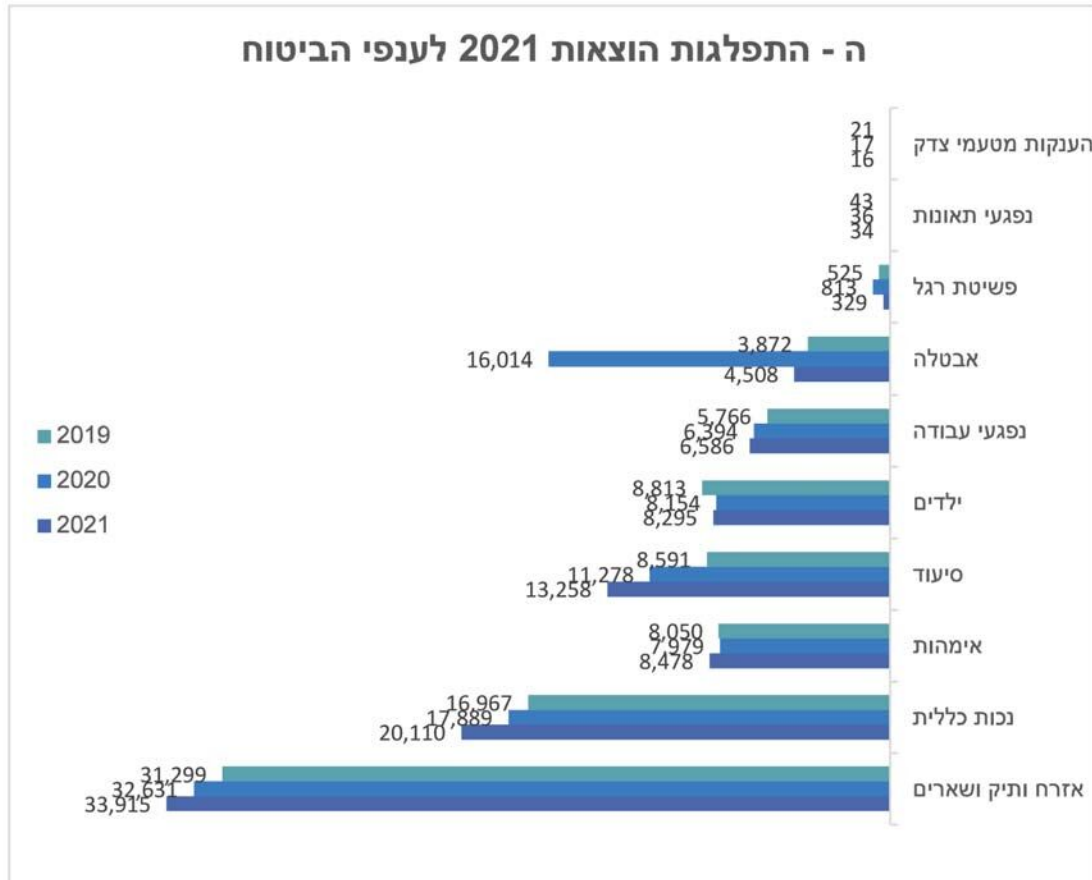
תרשים ד' - הוצאות (במיליוני ש"ח)

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

תרשים ה' - התפלגות הוצאות 2021 בין ענפי הביטוח (במיליוני ש"ח)

ד. המצב הכספי

תמצית דוחות על המצב הכספי (במיליוני ש"ח):

2020	2021	
		נכסים שוטפים:
6,205	7,097	חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין - דמי ביטוח
21,574	22,887	חלות שוטפת - איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,682	1,778	חובות הציבור
3,109	992	נכסים שוטפים אחרים
32,570	32,754	
		נכסים שאינם שוטפים:
261,994	290,197	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,487	1,648	ממשלת ישראל
1,900	1,928	נכסים אחרים
265,381	293,773	
297,951	326,527	סך הכל נכסים
		התחייבויות שוטפות
6,926	7,972	
		התחייבויות שאינן שוטפות:
7,445	8,173	התחייבויות בגין זכויות עובדים
945,676	1,040,310	קרנות הביטוח
406	378	התחייבויות אחרות
953,527	1,048,861	
(662,502)	(730,306)	גרעון בהון
297,951	326,527	סך הכל התחייבויות וגרעון בהון

ד. המצב הכספי (המשך)

סך המאזן ליום 31.12.2021 מסתכם ב- 326,527 מיליוני ש"ח לעומת 297,951 מיליוני ש"ח ליום 31.12.2020.

הנכסים השוטפים ליום 31.12.2021 הסתכמו ב- 32,754 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 10% מסך המאזן. הנכסים השוטפים ליום 31.12.2020 הסתכמו ב- 32,570 מיליוני ש"ח והיוו כ- 10.9% מסך המאזן באותו מועד.

ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2021 הסתכמו ב- 7,972 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 2.4% מסך המאזן, לעומת ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2020 אשר הסתכמו ב- 6,926 מיליוני ש"ח והיוו כ- 2.3% מסך המאזן באותו מועד.

ליום 31.12.2021 לביטוח הלאומי הון חוזר חיובי בסך 24,782 מיליוני ש"ח לעומת 25,644 מיליוני ש"ח ב- 31.12.2020. היחס השוטף של הביטוח הלאומי ליום 31.12.2021 הוא 4.1 לעומת 4.7 ליום 31.12.2020.

נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2021 הסתכמו ב- 293,773 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 90% מסך המאזן, לעומת נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2020 אשר הסתכמו ב- 265,381 מיליוני ש"ח והיוו כ- 89% מסך המאזן באותו מועד. נכסים שאינם שוטפים כוללים בעיקר את יתרת השקעות הביטוח הלאומי באיגרות חוב של ממשלת ישראל, כאשר מדיניות הביטוח הלאומי הינה להשקיע את עודפי הכספים, שאינן מעודפים מהתקציב התפעולי באיגרות חוב מסדרות מיוחדות, המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל (ראה גם באור 9 לדוחות הכספיים).

התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2021 הסתכמו ב- 1,048,861 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 321% מסך המאזן, לעומת התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2020 אשר הסתכמו ב- 953,527 מיליוני ש"ח והיוו כ- 320% מסך המאזן באותו מועד. עיקר הגידול בהתחייבויות שאינן שוטפות נובע מהגידול בקרנות הביטוח.

הגרעון בהון ליום 31.12.2021 הסתכם ב- 730,306 מיליוני ש"ח לעומת 662,502 מיליוני ש"ח ביום 31.12.2020. השינוי בגרעון בהון נובע בעיקר מתוספת בגרעון נטו השנה שהסתכם ב- 67,245 מיליוני ש"ח.

בדוח האקטוארי המלא של הביטוח הלאומי ליום 31 בדצמבר 2016 שפורסם ביוני 2020 נרשם כי: "בשנת 2044 הקרן צפויה להתרוקן וללא מימון נוסף המוסד לא יהיה מסוגל לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק. "הקרן" - נכסי המוסד המושקעים בשני סוגי אג"ח מדינה".

להערכת מינהלת הביטוח הלאומי, ממשלת ישראל תעמיד לביטוח הלאומי את האמצעים הדרושים, ככל שיידרשו, לשם עמידה בהתחייבויותיו על פי כל דין, כפי שיהיה באותה עת, אולם קיים חשש ממשי שממשלת ישראל תפעל לגריעת/הפחתת תשלומי הקצבאות, בכדי להימנע מהצורך להחזר החוב שלה לביטוח הלאומי.

חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין, דמי ביטוח:

יתרת החייבים ליום 31.12.2021 הסתכמה לסך של 7,097 מיליוני ש"ח לעומת 6,205 מיליוני ש"ח ליום 31.12.2020. הגידול נובע בעיקר מהגידול בהכנסות לקבל מדמי הביטוח וקישון בהפרשה לחובות מסופקים. יתרה זו אינה כוללת חובות דמי ביטוח לאומי ממעסיקים לא פעילים בסך של 5 מיליארד ש"ח אשר הופרשו במלואם לחובות מסופקים (יתרה שנה קודמת - 4.7 מיליארד ש"ח). חובות אלו הינם חובות שנצברו במשך שנים וסיכויי הגבייה בגינם הינם קלושים.

חובות הציבור:

חייבים בגין פיצוי מצד שלישי - חובות הציבור כוללים חייבים בגין פיצוי מצד שלישי בסך של 1,089 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021 ו- 994 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020. בהתאם לסעיף 328 לחוק, במקרה בו שילם הביטוח הלאומי למבוטח גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחייב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, רשאי הביטוח הלאומי לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם ושהוא עתיד לשלם.

בחודש אוגוסט 2021 נחתמו הסכמים עם חברות הביטוח המאריכים את תקופת ההתיישנות בשנה נוספת לתביעות לפי סעיף 328 לחוק בקשר למקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2016. בהתאם להסכמים חברות הביטוח העבירו מקדמה בסך של כ- 800 מיליוני ש"ח, המוצגת בדוח הכספי בזכאים אחרים, על חשבון מקרים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2022. מקדמה זו תקוּזז כנגד דרישות שמוציא המוסד ובהתאם לתנאים המפורטים בהסכמים.

ד. המצב הכספי (המשך)**השקעה באיגרות חוב של ממשלת ישראל:**

הביטוח הלאומי משקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל. האיגרות המונפקות הן משני סוגים בתנאים המופרטים להלן. ההשקעה בתקופת הדוח מתחלקת באופן שווה בין שני הסוגים.

- איגרות חוב מסוג "עֵיבֵל": איגרת ל- 20 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן בשיעור שנתי של 5.5%, המשולמת אחת לשישה חודשים, כאשר מדד הבסיס הוא המדד אשר פורסם בחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה התשיעית.

- איגרות חוב בריבית משתנה: איגרת ל-17 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן כאשר מדד הבסיס הוא המדד המתייחס לחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה השישית. הריבית על איגרת זו נקבעת על פי מועד ההנפקה בשיטה שהוסכמה עם משרד האוצר והיא מותאמת לריבית על איגרות חוב, המונפקות על ידי הממשלה באותו חודש. שיעור הריבית הממוצעת לשנת 2021 הינו 0.7% (שנה קודמת 0.52%-).

- איגרות החוב מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. המודל שיושם לצורך הערכת השווי ההוגן הוא מודל היוון תזרימי מזומנים לפי וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon).

- יתרת איגרות החוב לפי שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2021 הינה 313,084 מיליוני ש"ח, מזה סך של 22,887 מיליוני ש"ח הינו חלות שוטפת של אג"ח הצפויים להיפרע במהלך שנת 2022 (שנה קודמת - 283,567 מיליוני ש"ח, מזה סך של 21,574 מיליוני ש"ח שהוצגו בחלות שוטפת).

- בשנת 2021 הושקעו 20.8 מיליארד ש"ח (לעומת פירעון של כ- 22 מיליארד ש"ח קרן ריבית והצמדה בשנת 2021)

- יתרת איגרות החוב לפי עלות מתואמת ליום 31 בדצמבר 2021 הינה 227,046 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 215,607 מיליוני ש"ח).

במסגרת מתווה לחיזוק האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ועצמאות תפקודו, הודיע הביטוח הלאומי בתאריך 12 בספטמבר 2018 לממשלת ישראל ולמשרד האוצר, על אי חידושו של הסכם השקעות העודפים עם ממשלת ישראל, החל מיום 1 בינואר 2019, במטרה לקבל לידיו את כספי הביטוח הלאומי ולהשקיע את העודפים המצטברים באופן עצמאי, להלן "הסכם השקעות העודפים".

בהתאם לבקשת משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, נחתם ביום 6 בינואר 2019 הסכם בין הביטוח הלאומי לבין נציגי הממשלה, לפיו חודש הסכם השקעות העודפים של הביטוח לאומי בכפוף למספר שינויים ובתנאים כדלקמן:

- משרד האוצר התחייב לא להפחית במהלך שנת 2019 את הריבית על איגרות החוב, בגין עודפי הביטוח הלאומי המושקעים בידיו.

- ככל שההוצאות השוטפות וההתחייבויות על פי דין של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2019 יעלו על האומדן הצפוי של האמור לשנת 2019, הביטוח הלאומי יהיה ראשי להשתמש בתקבולי האג"ח לצורך כיסוין.

- החל מיום 1 למרץ 2019 הביטוח הלאומי יהיה ראשי להודיע בכל עת על ביטול ההסכם להשקעת העודפים, וזאת בהודעה מוקדמת של לא פחות מחודשיים ימים.

- צוות מו"מ בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובהשתתפות מנכ"ל הביטוח לאומי, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, מנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים, הממונה על התקציבים במשרד האוצר והחשב הכללי, ידון בנושאי האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי ועצמאות תפקודו, בהתאם לבקשות שהועברו על ידי הביטוח הלאומי.

הביטוח הלאומי הודיע על ביטול ההסכם ביום 15 ביולי 2019, משרד האוצר התנגד להודעת ביטול הסכם העודפים בין הביטוח הלאומי לממשלת ישראל ופנה למשרד המשפטים, וזה האחרון הביע עמדתו לפיה, לאותה עת, ביטול הסכם העודפים בין הביטוח הלאומי לממשלת ישראל טרם נכנס לתוקפו, ולפיכך ההסכם בתוקף, אולם הביטוח הלאומי נחרץ בדעתו כי ביטול ההסכם בתוקף.

ד. המצב הכספי (המשך)

מדידת ההתחייבות בגין קרנות הביטוח והשקעות באיגרות חוב לפי שיטת השווי ההוגן:

מדידה חשבונאית - בהתאם לחשבונאות קיים מדרג מסוים ביחס למקורות המידע המורכב משלוש רמות המבוססות על נתוני שוק נצפים לעומת הערכות סובייקטיביות של הישות המדווחת:

רמה 1 - מחירים מצוטטים בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.

רמה 2 - אין שוק פעיל, אך קיים מכשיר שמאוד דומה לו בשוק פעיל.

רמה 3 - נתונים שאינם נצפים בשוק - החישוב מתבצע בהתאם למודלים.

מאחר והמוסד לביטוח לאומי משקיע את יתרות המזומנים שלו באיגרות חוב שאינן סחירות ושאינן להן שוק פעיל, החישוב מבוצע ע"פ רמה 3. המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי הוא מודל היוון תזרימי המזומנים בוקטור ריבית. ומאחר והשקעות הביטוח הלאומי באיגרות חוב מיועדות, מהוות חלק ממקור ההכנסה לכיסוי קרנות הביטוח הוצגו אף הן לפי שיטת השווי ההוגן ובאותה ריבית.

מדידת השקעותיו באיגרות חוב והתחייבויות המוסד לביטוח לאומי על פי אותו בסיס מביא ל"הקבלה חשבונאית" נאותה ולהצגה רלוונטית. כמו כן, ההצגה החשבונאית כאמור עולה בקנה אחד עם הוראות התקינה הבינלאומית.

נכסים בלתי מוחשיים - פרויקט תבל:

המוסד לביטוח לאומי אישר ומממש את פרויקט תבל, פרויקט לחידוש מערכות המידע של הביטוח הלאומי אשר מטרתו להסיר חסמים טכנולוגיים ותהליכיים ולאפשר לביטוח לאומי לממש את ייעודו בצורה מיטבית לרווחת מבוטחיו.

הפרויקט החל בשנת 2010. הפרויקט כולל הקמה של תשתיות טכנולוגיות ויישומיות חדשות, אשר תשמנה את דור העתיד של כלל מערכות הביטוח הלאומי.

מערך תבל מיועד לשרת את תהליכי העבודה הרבים והמגוונים המתבצעים בביטוח לאומי ואת כלל עובדי הביטוח הלאומי, תוך דגש על שיפור משמעותי בחוויית הלקוח הפונה לקבלת שירותים בביטוח לאומי.

לאור ההיקפים הכספיים המשמעותיים שהושקעו בפרויקט ודחייה במועדי העלייה לאוויר של חלק מהמודלים, נעשתה בשנת 2017 בחינה מקיפה של העקרונות ושל הכלים שפותחו. לאחר בחינה זו נתקבלו החלטות לעניין המשך הפרויקט ומימוש ההשקעות שנעשו ועוד יעשו, כל זאת תוך חיזוק ושיפור הבקורות והפיקוח השוטף על התכולות שמתקבלות, על לוחות הזמנים שנקבעו ועל הוצאה התקציבית שאושרה.

במהלך 2018-2021 נפרסה מערכת נכות כללית ושירותים מיוחדים בכל סניפי הביטוח הלאומי, עבור תביעות חדשות בענף. בנוסף במהלך שנת 2021 הוסבו כ-47,500 תיקי לקוחות קיימים למערכת תבל וכן הופעלה ונפרשה בכל הארץ מערכת ועדות פטור ממס. כמו כן, רוב החסמים הטכנולוגיים הוסרו והישימות הטכנית להשלמת הפיתוח של המערכת היא גבוהה. הפרויקט מתקצב עד סוף שנת 2022.

החל משנת 2020 הביטוח הלאומי מפחית את המערכות הזמינות לשימוש. אומדן אורך החיים השימושיים נקבע ל-15 שנים בהתאם להערכות מנהלת הביטוח הלאומי.

ד. המצב הכספי (המשך)

קרנות הביטוח:

קרנות הביטוח הן אומדני התחייבויות של ענפי הביטוח בסוף שנת הדיווח כלפי המבוטחים, שלגביהם נוצרה עד יום המאזן עילה לזכאות לגמלה. קרנות הביטוח מתייחסות לענפים: אזרח ותיק ושארים, נכות כללית, נפגעי עבודה וסיעוד. הקרנות מבוססות על תחשיבים אקטואריים, על בסיס הנחות יסוד שנקבעו על ידי מנהלת הביטוח הלאומי.

חישוב ההתחייבות נערך על פי סכום הקצבה העומד לזכות המבוטח ביום המאזן, תוך התאמה לשינויים הצפויים בסכום הקצבה לפי החוק במועד החישוב.

קרנות הביטוח מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח הינם וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon) "חסרות סיכון" וצמודות למדד שמסופק מדי שנה על ידי חברת "מרווח הוגן" בע"מ.

הגידול בהתחייבויות בגין קרנות הביטוח בשנת 2021 הסתכם ב-94,635 מיליוני ש"ח, לעומת גידול של 58,654 מיליוני ש"ח בשנה קודמת. ראה סעיף "שינוי בקרנות הביטוח" לעיל.

פרסום דין וחשבון אקטוארי מלא:

ביוני 2020, בהתאם לדרישה בסעיף 24(ב) לחוק הביטוח הלאומי, פרסם הביטוח הלאומי דין וחשבון אקטוארי מלא (להלן: "הדוח המלא")¹. הדוח המלא מפורסם אחת לשלוש שנים ומטרתו העיקרית היא לבחון את הקיימות הפיננסית של הביטוח הלאומי. הדוח המלא מציג תחזית אקטוארית של התשלומים, התקבולים והקרן (להלן: "אג"ח מדינה") של הביטוח הלאומי החל מיום 31.12.2016, ומבוסס על הנחות דמוגרפיות וכלכליות וכן על חוק הביטוח הלאומי נכון ליום 31.12.2019. על פי הדוח המלא, בשנת 2044 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל הביטוח הלאומי לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק. יצויין כי לא נכללה השפעת נגיף הקורונה בדוח המלא שפורסם ביוני 2020.

התייחסות המינהלה לדוח האקטוארי המלא:

בשונה מהחישובים בדוח המלא, הגרעון בהון המוצג בדוחות הכספיים כולל אומדנים להתחייבויות לתשלום רק של קצבאות מסוימות ותקבולים בשנת הדוח של דמי ביטוח, אך הוא לא כולל התחייבות בגין תשלומי אותן קצבאות שלגביהן לא נוצרה עד יום המאזן עילה לשלמן ולא תקבולי דמי ביטוח צפויים. הוא גם לא כולל הכנסות מהשתתפות הממשלה (סעיף 32), שיבוב וריבית הצפויות בעתיד.

מכאן שתמונת המצב המוצגת בדוח הכספי, שנעשה על פי כללי חשבונאות והנחות כאמור שונה בהשוואה לדוח המלא. כמו כן, כאמור קרנות הביטוח שמוצגות בדוח הכספי מחושבות בגין ארבעה ענפים בלבד וזאת בשונה מהדוח המלא, המרחיב ומציג תמונה מלאה של מחויבות הביטוח הלאומי לטווח ארוך בגין הגמלאות בכל הענפים ומעבר לזה, הדוח המלא כולל תחזית תשלומי גמלאות לגבי האוכלוסייה הקיימת שעדיין אינה זכאית לגמלה במועד תחילת התחזית ואף לגבי האוכלוסייה שצפויה להיוולד בתקופת התחזית ותהיה זכאית לגמלאות בעתיד. בנוסף, הדוח המלא כולל, בין היתר, את ההכנסות העתידיות מתקבולי דמי ביטוח ממבוטחים שכבר נולדו ויגיעו בעתיד לגיל תשלום דמי ביטוח ואף ממבוטחים פוטנציאליים שיוולדו במהלך תקופת התחזית.

במסגרת הדוח המלא מוצגת התפתחות בתזרים של התקבולים והתשלומים של הביטוח הלאומי על פני השנים. עודף או גרעון בתזרים זה מחושב כהפרש בין התקבולים השוטפים - דמי ביטוח, השתתפות האוצר, הכנסות משיבוב וריבית על נכסי הביטוח הלאומי, בעיקר השקעה באג"ח מדינה לבין התשלומים השוטפים - תשלומי קצבאות והוצאות מינהל (שכר עבודה, הנהלה וכלליות ועוד).

עיקרי מסקנות הדוח המלא שפורסם ביוני 2020 הם שבהינתן מערכת הכללים לגבי התקבולים והתשלומים כפי שמוגדרים בחוק, נכון ליום 31.12.2019 ובהתאם לתחזיות שינויים באוכלוסייה ובשכר, הביטוח הלאומי לא יוכל לעמוד במלוא התחייבויותיו בעוד כ-25 שנה מבלי לנקוט צעדים מתקנים.

על פי הדוח המלא, החל משנת 2027 התשלומים צפויים להיות לראשונה גבוהים מהתקבולים, ומשנה זו ואילך הביטוח הלאומי יצטרך להשלים את תשלומי ההתחייבות מפירעונות אג"ח מדינה, עד שבשנת 2044 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל הביטוח הלאומי לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק.

הדוח המלא גם מציג את ההשפעה ההולכת וגדלה של הגרעון התזרימי שיווצר בתקציב המדינה, בהיעדר צעדים מתקנים.

¹ http://www.btl.gov.il/Publications/aktuarial/Documents/2016_Triennial_Report_Final_Pagination---.pdf

ה. אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

א. בעקבות התפרצות נגיף הקורונה נקבעו מספר הוראות לשעת חירום העשויות להשפיע על פעילות הביטוח הלאומי בשנים הבאות. להלן פרוט עיקרי הוראות השעה וההסכמים שנחתמו עם משרד האוצר שפורסמו עד למועד אישור הדוח הכספי והשפעתם:

1. דמי אבטלה נחשבים כהכנסה מעבודה ("כפל קצבאות")

הוראת השעה לפיה יראו בדמי אבטלה כהכנסה מעבודה לעניין גמלאות הבטחת הכנסה, מזונות, אזרח ותיק שאירים ונכות (תוספת תלויים) הוארכה בשנה נוספת - עד לסוף 2022. הביטוח הלאומי ישופה על ידי האוצר בגמלאות אזרח ותיק ושאירים ונכות כללית. גמלאות הבטחת הכנסה ומזונות הינן על חשבון האוצר.

2. צו הרחבה להכרה במתנדבים במסגרת התנדבות בחו"ל

תיקון לצו מרחיב את ההכרה במתנדבים במסגרת התנדבות בחו"ל למי שנשלח על ידי המדינה למקום שבו מתקיים מצב חירום, מלחמה או אסון. התיקון הינו הוראת שעה למשך שנה והוא יחול על התנדבות שבוצעה מיום 1.3.22 ועד ליום 28.2.23. הביטוח הלאומי ישופה על ידי האוצר.

3. דמי בידוד

בתאריך 19.1.21 אושרה לראשונה הצעת חוק אשר הגדירה את החזרי התשלום למעסיקים עבור עובדים שנעדרו מעבודתם בשל שהיה בבידוד, וקבעה כי על המעסיקים להגיש תביעה מקוונת לביטוח הלאומי לקבלת שיפוי דמי הבידוד עבור השכר ששילמו לעובדיהם הנמצאים בבידוד. מתחילת 2022 הוארכה הוראת השעה לתשלום דמי בידוד עבור עובדים שכירים מספר פעמים. כמו כן, נעשו תיקונים לגבי זכאות לעניין עובדים שכירים ונקבעה לראשונה זכאות לדמי בידוד לעצמאים (זכאות החל מ-1.7.2021). תקופת הזכאות הוארכה עד ל-31.5.2022. משרד האוצר ישפה את הביטוח הלאומי בגין כל הוצאה שהוציא לצורך ביצוע חוק זה. אומדן עלות במימון מלא (מינואר 2021): כ- 450 מיליוני ש"ח.

ב. קיימים מספר תיקוני חקיקה שנחקקו בשנים קודמות, ביניהם הסכם הנכים וחוק ההתייעלות הכלכלית והשגת יעדי התקציב לשנים 2021-2022 (חוק ההסדרים), העשויים להשפיע על תקציב הביטוח הלאומי, בשנת הכספים 2022 ובשנים הבאות. להלן פרוט תיקוני החקיקה ואירועים העיקריים לאחר תאריך המאזן ואומדן מנהלת הביטוח הלאומי על פעילותו:

1. גבייה ודמי ביטוח

תיקון שיעור השתתפות אוצר בסעיף 32(א):
במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2021-2022 תוקן סעיף 32א' לחוק הביטוח הלאומי, כך ששיעור הקצבת משרד האוצר באחוזים מתקבולי הביטוח הלאומי בכל שנת כספים, לפי ענפי ביטוח (הקבועים בלוח י' לחוק), יהיה כדלהלן:
2022 - 53.89%
2023 - 58.67%
2024 ואילך - 61.12%
אומדן השינוי במונחים כספיים במיליוני ש"ח:
שנת 2022 - גריעה של 1,180.
שנת 2023 - תוספת של 1,444.
שנת 2024 ואילך - תוספת של 2,244 לכל שנה.

ה. אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

ב. (המשך)

2. הסדרת השיבוב בפיצויי תאונות דרכים בחוק

בתיקון לחוק בנובמבר 2021 נקבע כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק הפיצויים יחול הסדר התחשבות כולל שבמסגרתו יועבר מידי שנה מחברות הביטוח, בעד התקופה מיום 1.1.2023 ועד 31.12.24, סכום קבוע לטובת פיצוי בשיעור של 10% מדמי הביטוח הנגבים בענף ביטוח רכב מנועי. ובעד התקופה מיום 1.1.2025 ואילך בשיעור של 10.95% מדמי הביטוח הנגבים מענף ביטוח רכב מנועי.

לגבי תאונות דרכים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2022 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה לביטוח הלאומי, נחתמו הסכמים עם חברות הביטוח המאריכים את תקופת ההתיישנות בעד תביעות לפי סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2016 בשנה נוספת. בהתאם להסכמים אלו חברות הביטוח נדרשו להעביר מקדמה בסך של כ-1 מיליארד ש"ח על חשבון מקרים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2022. מקדמה זו תקוּזו כנגד דרישות שמוציא המוסד. כיום המוסד מנהל מו"מ מול חברות הביטוח לבחינת האפשרות לבצע התחשבות כוללת גם עבור אירוע עבר שהתרחשו בין ה- 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2022.

1. פעילות עבור אחרים

דמי ביטוח בריאות:

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי. ממועד תחולת החוק מנועות קופות החולים לגבות דמי ביטוח לכיסוי סל הבריאות. על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה הביטוח הלאומי מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה הביטוח הלאומי את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, השלמת מימון סל הבריאות מועברת אף היא ממשרד הבריאות לביטוח לאומי.

הביטוח הלאומי מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה (נוסחת החלוקה) שנקבעה בחוק הבריאות.

השתתפות בהוצאות מינהל:

על פי הוראות סעיף 15(ג) לחוק הבריאות, נושאות קופות החולים בחלק יחסי מהוצאות המנהל וכלליות בשיעור שנקבע בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (הוצאות הביטוח הלאומי), התשנ"ה - 1995.

השתתפות קופות החולים מוגבלת לתקרה של 0.5% מתקבולי דמי ביטוח בריאות (לא כולל הוצאות שמיוחסות באופן ישיר).

השתתפות קופות החולים בשנת 2021 בהוצאות הביטוח הלאומי הסתכמו ב-137.5 מיליוני ש"ח (שנת 2020 - 126.4 מיליוני ש"ח).

להלן נתוני גביית דמי ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

גביית דמי ביטוח בריאות	2021	2020	שינוי ב %
מעסיקים	21,879	20,015	9.3
לא שכירים	2,904	2,521	15.2
גבייה ממקבלי גמלאות	2,717	2,738	(0.8)
סעיף 58	7	6	16.7
סה"כ לפני ניכויים	27,507	25,280	8.8
ניכויים על פי חוק	(5,294)	(5,078)	4.3
סה"כ דמי ביטוח בריאות	22,213	20,202	10.0

השלמת סל וקרן לנפגעי תאונות (במיליוני ש"ח):

	2021	2020	שינוי ב %
השלמת סל - שנה שוטפת	27,727	28,924	(4.1)
קרן לפצועי נפגעי תאונות	521	498	4.6
סה"כ להעברה לקופות	28,248	29,422	(4.0)

תשלומי גמלאות מכח סעיף 9 לחוק, הסכמים וחוקים שונים:

הביטוח הלאומי מבצע תשלומי קצבאות שאינן נכללות בחוק הביטוח הלאומי. תשלומים אלו ממומנים על ידי אוצר המדינה ומשרד הבטחון. קצבאות אלה אינן נחשבות כגמלאות גבייתיות ועל כן לא מופיעות כהוצאה בדוחות על הביצוע הכספי.

על פי הוראות סעיף 9(ב) לחוק נושאת הממשלה בחלק יחסי מהוצאות המינהל שהיו בפועל, כאשר סכום זה נאמד על יסוד חלוקת ההוצאות המנהליות לכל ענפי הביטוח. על פי שיעור ההשתתפות מחוייבת הממשלה בהוצאות שיש למוסד על בסיס מצטבר.

1. פעילות עבור אחרים (המשך)

תשלומי גמלאות שבמימון משרד האוצר (במיליוני ש"ח):

2020	2021	גמלה
2,222	2,242	הבטחת הכנסה
2,113	2,089	השלמת הכנסה אזרח ותיק ושארים
1,713	1,611	אזרח ותיק ושארים מיוחדות
1,526	1,593	קצבת נידות
1,040	526	מענק חלף הגדלת קצבת נכות
540	548	נפגעי פעולות איבה
442	462	מענקי לימודים למשפחות חד-הוריות
178	171	פוליו
111	59	מזונות
143	150	פיצויים לנפגעי הקרנות
37	32	אסירי ציון וחסידי אומות עולם
57	58	אחרים ושונות
10,122	9,541	סה"כ

תשלומים בגין הקלות באבטלה ומענקי קורונה במימון האוצר (במיליוני ש"ח):

2020	2021	גמלה
8,181	14,970	הקלות באבטלה
6,650	(50)	מענק לכל אזרח
2,371	-	מענק חד פעמי - אפריל 2020 (פסח)
835	909	מענק לבני +67
811	55	מענק אבטלה ממושכת
-	297	תשלומים מיוחדים לילדות
-	159	מענק בידוד למעסיקים
-	130	מענק עידוד תעסוקה
16	5	אחרים
18,864	16,475	סה"כ

הקלות באבטלה

בעקבות משבר הקורונה, ניתנו הקלות למקבלי גמלת אבטלה עבור מי שפוטר או שמעסיקו הוציא אותו לחל"ת במהלך התקופה מ-1.3.2020 עד 30.6.2021. במסגרת זו נקבע כי מי שנגמרו לו ימי האבטלה מ-1.3.20 ואילך - ימשיך לקבל דמי אבטלה באופן אוטומטי עד 30.6.21, כל עוד יהיה מובטל, ולא בהתאם לזכאות הרגילה על פי חוק, המתחשבת בהתאם לגיל ומספר התלויים.

כמו כן, קוצרה תקופת ההכשרה לתקופת אכשרה של לפחות 6 חודשי עבודה מתוך 18 החודשים האחרונים שקדמו ליום הרישום בשירות התעסוקה במקום 12 חודשים מתוך 18 החודשים האחרונים בהתאם לזכאות הרגילה על פי חוק. בנוסף בוטלה הפחתה של דמי אבטלה מהיום ה-126, בוטלה הפחתת שיעור דמי האבטלה למובטל הנמצא בהכשרה מקצועית ועוד.

החל מ-1.7.2021 הופסקו תשלומי החל"ת למעט לבני 45 ומעלה להם שולם למשך שלושה חודשים נוספים עד סוף חודש ספטמבר 2021.

1. פעילות עבור אחרים (המשך)

מענק לכל אזרח

בחוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש- מענק חד פעמי) נקבע מענק לכל תושבי ישראל בסך 750 ש"ח בהתאם לכללים שנקבעו בחוק וכן מענק בסך 500 ש"ח עבור כל אחד מ- 4 הילדים הראשונים ומענק בסך 300 ש"ח מהילד ה- 5 ומעלה. לבעלי קצבאות מסוימות נקבע מענק כפול בסך 1,500 ש"ח. המענק שולם בעיקר במהלך אוגוסט 2020 ישירות לחשבונות הבנק של המבוטחים.

מענק חד פעמי אפריל 2020 (פסח)

בהתאם להסכם בין ממשלת ישראל והביטוח הלאומי מיום 7 באפריל 2020, ניתן מענק בסך 500 ש"ח בעד כל ילד, עד הילד הרביעי, וכן לאזרחים ותיקים, מקבלי קצבת נכות, הבטחת הכנסה ומקבלי קצבת מזונות, והכל בהתאם לכללים ובתנאים שנקבעו בהסכם. המענקים שולמו במהלך חודש אפריל 2020.

מענק לבני 67 +

לבני 67 ומעלה, הוחלט לשלם מענק הסתגלות, במידה ועבודתם הופסקה או שהוצאו לחל"ת החל מיום 1.3.2020 ועד לסוף יוני 2021 בתנאים שנקבעו. המענק לבני 67+ קוצץ בהדרגה כאשר בחודש יולי 2021 שולמו 90% מהמענק, בחודש אוגוסט 2021 80% ובחודש ספטמבר 2021 70%.

מענק אבטלה ממושכת

בנובמבר 2020 נחתם הסכם בין הביטוח הלאומי לבין משרד האוצר לתשלום מענק בשל תקופת אבטלה ממושכת (מעל 100 ימים) למובטלים שעמדו בתנאים כפי שנקבע בהסכם לרבות מי שהגיע לגיל 67 ומעלה וקיבל מענק הסתגלות.

תשלומים מיוחדים ליולדות

נקבע בחוק כי נשים מובטלות שטרם חזרו לעבודה וילדו בתקופה 1.7.21 ועד 31.12.21 ישולמו להן דמי לידה בהתבסס על תקופת האכשרה שלפני יום הפסקת קבלת דמי אבטלה, זאת במקום לפני יום הפסקת העבודה. כמו כן החודשים שבהם קיבלה היולדת דמי אבטלה יכללו בתקופת האכשרה. בנוסף ניתן מענק בסכום של 18 ימי זכאות נוספים לדמי הלידה. לגבי נשים שילדו בתקופה מ- 1.3.20 ועד 30.6.21 וקבלו דמי אבטלה לפני הלידה וכתוצאה מכך לא היו זכאיות לדמי לידה מלאים ניתן תשלום מיוחד שישלים ל- 15 שבועות זכאות לדמי לידה. סכום התשלום יקבע בגובה דמי האבטלה שהיו מגיעים להן אם לא היו יולדות.

מענק בידוד למעסיקים

כדי להקל על המעסיקים ששילמו שכר לעובדיהם ששהו בבידוד נקבעו בחוק כללים להחזר תשלום השכר ועלויות נלוות ששולם על ידי המעסיקים. התשלום התבצע בהתבסס על ימי בידוד שדווחו על ידי העובד למשרד הבריאות.

מענק עידוד תעסוקה

על מנת לעודד חזרה למעגל העבודה של מובטלים נקבע בחוק מענק למי שחזרו לעבוד מ- 1.11.20 ועד 31.7.21 זאת במידה והשכר החדש שירוויחו נמוך יותר מהשכר הקודם שהיה להם. המענק שולם גם אם השכר החדש גבוה מדמי האבטלה שהיו משולמים לאותם מובטלים. המענק ניתן לעד 4 חודשי העסקה ועד ליום 31.10.21, מי שהתחיל לעבוד ביולי 2021 היה זכאי לעד 3 חודשים לכל היותר.

ו. פעילות עבור אחרים (המשך)

תשלומי גמלאות שבמימון משרד הבטחון (במיליוני ש"ח):

2020	2021	גמלה
1,041	1,328	תגמולי מילואים
148	203	אבטלה למשחררי צבא קבע
59	43	גמלאות לנפגעי כוחות הביטחון (ועדת גורן)
1	1	דמי לידה לחיילות משוחררות
1,249	1,575	סה"כ

הנהלת הביטוח הלאומי מביעה את הערכתה לעבודתם של עובדי המוסד לביטוח לאומי המשתקפת בדוח זה.

 מאיר שפינלר
 מנהל כללי ויו"ר המינהלה

12/6/22
 תאריך